

Remissyttrande: En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk

Om Södra

Södra bildades 1938 ur idén om att vi är starkare tillsammans. I dag är Södra Sveriges största skogsägarförening med fler än 50 000 familjeskogsbrukare som medlemmar. Tillsammans äger Södras medlemmar en världsledande industri som förädlar skogsråvaran till förnybara produkter inom massa, trä, byggsystem, flytande bioprodukter och energi. I vår skogsindustri jobbar 3 400 medarbetare och under 2024 omsatte Södra 29 miljarder kronor. Våra produkter exporteras över hela världen och tillsammans bidrar vi till ett naturligare samhälle. Med rötterna i skogen skapar vi framtiden.

Inledning

Sverige står inför ett vägval i skogspolitiken, som 2024 års skogsutredningen beskriver på ett tydligt sätt i slutbetänkandet. Antingen blir det en förlängning av dagens trend med en allt högre areal av skogsmark som tas ur bruk, med förlust för samhälls-ekonomin, förlorade arbetstillfällen på landsbygden och en på sikt lägre kolinbindning eller så väljer regering och riksdag att fatta beslut i den riktning som tas ut i det tillväxtscenario som beskrivs av utredningen. Då ökar skogsnäringens bidrag till samhälls-ekonomin dramatiskt, samtidigt som antalet arbetstillfällen ökar och kolinbindningen på sikt blir ännu högre än i dag.

Utformandet av skogspolitiken bör i högre grad än i dag utgå från politiska beslut och i mindre grad formas inom den statliga förvaltningen. De senaste decenniernas politiska passivitet i kombination med en olycklig rättsutveckling har fört oss långt ifrån både vad grundlagen ger uttryck för när det gäller egendomsskydd och intentionerna med 1993 års skogspolitiska reform med de två jämställda målen produktion och miljö.

Skogsbruk är en långsiktig verksamhet som ofta sträcker sig över generationer. Sveriges skogsägare behöver stabila förutsättningar där deras pågående markanvändning säkerställs. En övergripande kommentar är att förslagen i både delbetänkandet och slutbetänkandet borgar för just detta. Förslagen skapar i sin helhet en bättre balans mellan de jämställda skogspolitiska målen, ger framtidstro och ökar viljan att investera i såväl produktion som naturvård. Södra vill särskilt lyfta fram behovet av att ange tydlig politisk avvägning av hur mycket och vilken skog som ska avsättas för naturvård inklusive EU-åtaganden.

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

Kap 4. Förslag om nytt sätt att redovisa skogens klimatnytta

Södra tillstyrker förslaget att myndigheterna ska redovisa ett nytt mått för skogens klimatnytta. Vi delar utredarens bedömning att dagens systemavgränsningar ger en otillräcklig bild av skogens bidrag till klimatarbetet. Södra delar också utredningens uppfattning att statistiken bör beräknas utifrån befintliga uppgifter utan att behöva inhämta ytterligare underlag från företag.

Kap 5. Förslag om naturvårdsavsättningar och miljöhänsyn

5.1 Formellt skyddad skog och frivilliga avsättningar

Södra tillstyrker utredningens förslag om att regeringen bör uttala en tydlig politisk avvägning för hur stor areal som bör undantas från skogsbruk och därmed också hur stor areal som kan användas för skogsbruk. Det är även vår uppfattning att ett sådant mål bör inkludera hur Sverige avser att bidra till de EU-gemensamma åtagandena och ligga i linje med internationella åtaganden. Södra understryker särskilt behovet av att inkludera en ambition avseende skötsel av undantagna områden, där det finns stora brister i dag. Med en arealmässig avvägning underlättas långsiktiga investeringsplaner inom svensk skogsindustri och satsningar på innovation. Frågan är även kopplad till framtida arbetstillfällen och svensk samhällsekonomi och då inte minst landsbygdens villkor och lokalt företagande.

5.2 Miljöhänsyn vid skogliga åtgärder

Södra ser positivt på förslaget att prioritera att utvecklingen av en metod för uppföljning av den hänsyn som tas till miljön vid skogliga åtgärder. En objektiv, allmänt accepterad och väl fungerande metod är till gagn för att säkerställa ett gott kunskapsläge om den faktiskt tagna miljöhänsynen. Med det som grund förbättras skogsbrukets förmåga att utveckla, anpassa och när så krävs justera hänsynsarbetet för att nå tillfredsställande resultat. Utformningen av såväl metod som areell täckning bör göras så att resultaten kan användas med en upplösning som medger anpassningar på regional, läns- eller landskapsnivå.

Övriga kulturhistoriska lämningar

Södra tillstyrker utredningens förslag att berörda myndigheter får i uppdrag att i samråd utforma en strategi och styrmedel för att bevara, använda och utveckla de mest skyddsvärda övriga kulturhistoriska lämningarna. En utveckling mot att prioritera de mest skyddsvärda lämningarna skulle, förutom ökat fokus på dessa, leda till en ökad acceptans för behovet att bevara kulturhistoriska lämningar i allmänhet. Det är positivt

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

att utredningen vill utveckla de vägledningar som finns. Tydlighet är viktigt för att kunna planera och hantera kulturmiljöerna på rätt sätt inom skogsbruket så att negativ påverkan på kulturmiljöer minimeras. Vi delar således utredarens bedömning att hänsynen till kulturmiljöer bör förbättras.

Förslaget gäller övriga kulturhistoriska lämningar, men bör även kunna inkludera fornlämningar. Uppdelningen i fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar som skyddas av olika lagstiftningar är en tydlig prioritering, där fornlämningarna i och med sitt starkare lagskydd bedöms som mer bevarandevärda.

Idag kan ansvaret mellan Skogsvårdslagen (SVL) och Kulturmiljölagen (KML) upplevas som splittrat och otydligt. Att en myndighet, Skogsstyrelsen, i stället för 21 länsstyrelser hanterar alla fornlämningar borde kunna leda till en ökad tydlighet och lika-behandling samt en bättre helhetssyn på kulturmiljöer i skogsmark. Det skulle också lösa de aktuella utmaningarna med överföring av information mellan myndigheterna med hjälp av Nemus.

5.3 Skydd för fåglar

Södra tillstyrker utredningens förslag att upprätta en nationell förteckning över fågelarter vars populationer inte befinner sig på en tillfredställande nivå. En sådan förteckning bör göras med bas i biogeografiska regioner (det vill säga utan beaktande av lokala förändringar men med beaktande av den nationella statusen) och sedan användas för att på ett strukturerat sätt återskapa miljöer för dessa fågelarter. Vi menar att endast de arter som anges i förteckningen bör kunna påverkas av skogsbruk på ett sådant sätt att förbudet mot att störa fåglar aktualiseras. Arter som inte finns med bör inte kunna orsaka förbud eller restriktioner på denna grund.

Södra instämmer med utredningens konstaterande att bibehållande/återupprättande av populationer till en tillfredsställande nivå främst bör ske genom formellt skydd/naturvårdsavtal. Om en viss art är extra känslig under delar av året kan restriktioner eventuellt anges för skogsbruk under sådana perioder. Vi instämmer med utredningens inställning att så snart staten menar att restriktioner i förhållande störning av en fågelart krävs under hela året bör formellt skydd eller naturvårdsavtal tillämpas. Förbudet mot att störa fåglar ska alltså avse just störning av fåglarna medan fåglarnas livsmiljöer vid behov ska skyddas genom andra metoder och instrument. För att säkerställa en sådan tillämpning bör förordningsmotiven justeras så att det tydligt framgår att artskyddsförordningens 4§ 4p tar sikte på tillfälliga förbud och att det är statens ansvar att tillse att permanenta skyddsbehov tillgodoses genom sådana skyddsformer som nämnts ovan.

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

Vi bedömer inte att den senaste praxisen från EU-domstolen (Voore Mets) nämnvärt påverkar denna metod. Denna praxis lämnar fortsatt utrymme för att en störning, till skillnad från dödande och förstörande av bon, endast är förbjuden om arten inte har en tillfredsställande nivå och störningar som uppkommer genom att livsmiljöer avverkas påverkar inte arten på ett sådant sätt att dessa omfattas av förbudet om arten har en tillfredsställande nivå.

I övrigt stödjer vi utredningens förslag att artskyddsförordningen ändras så att lydelsen stämmer med övriga språkversioner av fågeldirektivet.

5.4 Upphävande av områdesskydd

Södra tillstyrker utredningens förslag om upphävande av områdesskydd.

En av de stora utmaningarna för den biologiska mångfalden handlar om hur naturvården bedrivs. Längre tillbaka i tiden var det en vanlig uppfattning att mångfalden gynnades av fri utveckling. På senare år har det i stället visat att det på sikt kan leda till en utarmning av den biologiska mångfalden. Vi vet att naturvärden förändras över tid. Det kan ske långsamt eller snabbt genom störningar i form av bränder, stormar eller stora insektsangrepp. Ändå har vi en modell för skydd av mark som utgår från att områden ska undantas från produktion för all framtid. Att utredningen öppnar för att upphäva beslut om naturreservat och biotopskyddsområde är mot den bakgrunden välkommet. Att utveckla ett skydd för ett område som förlorat sina ursprungligt skyddade naturvärden kan frigöra resurser och möjliggöra skydd av andra områden med högre naturvärden, alltså en mer resurseffektiv och flexibel naturvårdspolitik. Förslaget kan också ses som incitamentsskapande för myndigheter att prioritera skötseln av redan skyddade områden.

Det är rimligt att återbetalningsskyldighet föreligger under vissa förutsättningar, i linje med gällande bestämmelser.

Kap 7. Ökad rådgivning

Södra tillstyrker förslaget om en särskild anslagspost för rådgivning i regleringsbrevet till Skogsstyrelsen.

Det är av stor betydelse för den skogliga sektorn att det finns en skoglig expertmyndighet. Rådgivning utgör ett viktigt instrument för genomförande av skogspolitikens jämställda mål. Vi kan dock konstatera att Skogsstyrelsen under många år utvecklats mot att bli en renodlad tillsynsmyndighet och att rådgivning fått stå tillbaka, särskilt inom skogsproduktion. Som utredningen konstaterar bör Skogsstyrelsen utveckla, bygga upp och modernisera sina rådgivnings- och informationstjänster. Södra stödjer

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

även förslaget om att öka skogskunskapen hos skogsbrukets aktörer och framförallt skogsägarna. Vi ser gärna ett tydligare fokus på tillväxt och produktionshöjande åtgärder för att på så sätt nå en bättre balans än i dag mellan de två jämställda målen miljö och produktion.

Kap 8. Ökad skogsproduktion

8.1 Produktionsmålssystem för uppföljning och utvärdering

Att införa produktionsmål för skogsbruket skulle verka för att jämställa skogspolitikens båda mål, produktion och miljö, i praktiken och skulle skapa en bra grund för att stärka Skogsstyrelsens arbete med produktionsrådgivning. Ett verktyg i arbetet med att öka fokus på produktionsfrågorna skulle kunna vara att titta vidare på Södras förslag om att införa ett produktionsavtal. Ett avtal som upprättas mellan myndighet och skogsägare och vars syfte är att säkerställa att den produktionsrådgivning som genomförs med skogsägaren också omsätts i praktisk handling.

8.2 Skogsodlingsmaterial

Tillgång till frö och plantmaterial för skogsodling som är anpassat till ett klimat i snabb förändring är helt avgörande för vitalitet och resiliens i framtidens skogar. Man behöver både anpassa de trädslag vi har idag till nya klimatförutsättningar och tålighet mot nya sjukdomar och öka aktiviteten kring utveckling av främmande trädarter som kan bli intressanta för odling i Sverige. För att klara utvecklingen behövs en betydande förstärkning göras inom skogsträdsförädling, genetisk selektion, testning, fröproduktion, metoder för vegetativ förökning och odlingssäkerhet i plantproduktion. Medel till både grundforskning och praktisk förädlingskapacitet behöver tillföras och prioriteras av samhället på en helt annan nivå än vad som är fallet idag. Näringen satsar idag på förädling genom att öka insatserna till Skogforsk, en satsning som tyvärr inte mött respons i form av motfinansiering av staten på samma nivå som tidigare, samt privat forskningsfinansiering i stor skala bland annat via WIFORCE. Vi behöver ett långsiktigt finansierat program som samlar pågående akademisk och praktisk forskning i syfte att anpassa befintliga och nya trädslag för ett förändrat klimat.

Från Södras sida tillstyrker vi utredningens förslag om behov av att se över lagstiftningen kring kemikalieanvändning i frö- och plantodling. En användning som är avgörande för skogsbruket men inte är en tillräckligt stor marknad och därmed ointressant att innefatta vid ansökan om användningsområde av tillverkare på grund av höga kostnader kopplat till dagens regelverk. Vi hemställer åt regeringen att tillsätta en utredning som utförligt belyser situationen avseende kemikalieanvändning i skogsplantskolor och lämnar förslag till förenklade regelverk.

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

Vidare är en förändring av regelverket kring vegetativt förökat material enligt utredningens förslag avgörande för möjligheten att i praktiken kunna använda plantmaterial förökat med Somatisk Embryogenes (SE). Med metoden öppnar sig möjligheter att snabba på anpassningen av odlingsmaterial till ett förändrat klimat.

8.3 Främmande trädarter

Södra tillstyrker att användning av främmande trädarter bör förenklas. Klimatförändringars påverkan på skogen kommer att accelerera. Främmande trädarter är en möjlighet att öka skogens resiliens. Därför bör forskning om främmande trädarter utökas.

8.4 Bättre återväxter

Föryngringar med rätt trädslag, till rätt täthet och vid rätt tidpunkt är grunden för en bra produktion på den del av skogsmarken vi ska använda för virkesproduktion. Vi stödjer utredningens förslag om att ställa högre krav på föryngringarna än vad som görs i dagens lagstiftning och att resultatet av föryngringar följs upp på ett adekvat sätt. Skogsstyrelsen ska ha ansvar för, och ett väsentligt fokus på resultatuppföljning och rådgivning.

Det arbetssätt och den metodik som utformats i Föryngringskollen under ledning av Skogforsk tillsammans med branschen kan vara en modell för fortsatt arbete. Att gemensamt och systematiskt arbeta med frågan ger resultat och det skulle vara mycket värdefullt och kostnadseffektivt om myndigheten anslöt sig till branschens arbete. Föryngringskollen kan utgöra metod för en gemensam uppföljning och lärplattform för att säkerställa framtida föryngringsarbete och forskning.

8.5 Bättre ungskogar

Södra stöder utredningens förslag om ökat fokus på inventering och analys av tillståndet i ungskogsfasen. Även modellering av tillväxt och utveckling i ungskog bör ingå i uppdraget.

8.6 Gödsling

Gödslingens positiva inverkan på skogens tillväxt och kolbindning bör kommuniceras av Skogsstyrelsen. Dagens regionala indelning baserad på ekonomisk lönsamhet kan slopas.

8.8 Begränsa skogsskadorna

Södra stöder utredningens förslag för att begränsa skogsskador. Vi vill särskilt poängtera vikten av fortsatt finansiering till Skogskadecentrum och dess verksamhet då detta samlande center har en mycket viktig funktion som länk mellan olika discipliner inom akademien men även mellan akademi och näringsliv. Vi betonar vidare vikten av en

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

kontinuerlig finansiering av screeningcenter för skogsskador. Vi vill också trycka på Skogsstyrelsens viktiga uppdrag att ta fram modeller för och genomföra skadeinventering i samband med katastrofliknande skador.

8.9 Viltskador på skog

Frågorna om betesskador i skogen och klövviltstammarnas storlek hänger samman, men är komplexa och påverkar såväl den enskilda skogsgården som samhället i stort. Vi vill ha variationsrika skogar med hög biologisk mångfald som står emot klimatförändringar, och klövviltstammar av god kvalitet som en självklar del av ekosystemet. Vi vill också ha skogsgårdar som är lönsamma och där det är möjligt att föryngra skogsmarken med lämpligt trädslag. För Södras del är inte målet en nollvision för betesskador utan vi accepterar i dag upp till 30 procent betesskador. Det viktiga är att skogen och viltstammarna förvaltas så att skogens alla nyttigheter tas tillvara utifrån de naturliga förutsättningar som finns.

De mål som satts upp av skogsbruket och som också anammades av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket inom älgförvaltningssystemet har inte nåtts. Det är fortfarande oacceptabla betesskador på tallungskog, antalet viltolyckor är oacceptabelt höga och RASE-arterna (rönn, asp, sälg och ek) betas så hårt att alltför få kan växa upp till stora träd.

Södra tillstyrker utredningens förslag om att tydliga mål för skog och klövvilt bör författningsregleras. Ett medskick är att det skulle skapa en tydlighet kring hur förvaltningen av klövviltet ska komma att utformas, vilket saknas i dag. Det är ett politiskt ansvar att ta ställning i svåra målkonflikter och även att hitta väl avvägda kompromisser. Målet bör vara en lösning som flertalet skogliga och jaktliga intressenter kan ställa sig bakom.

8.10 Lägsta ålder för föryngringsavverkning

Södra tillstyrker utredningens förslag.

8.11 Robusta vägar säkrar tillgången på biomassa

Södra tillstyrker förslag som innebär att Skogsstyrelsen återupptar rådgivning vid vägbyggnation för bättre samordning och båtnad.

Kap 9 Nytt forskningsprogram

Södra står bakom utredningens förslag. Skogsbruket står för stora utmaningar kopplat till ett förändrat klimat samtidigt som en fortsatt god tillväxt i skogen är mycket viktig för att kunna bryta beroendet av fossil råvara i samhället samtidigt som skogen ska

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

kunna leverera andra nyttor som biologisk mångfald, sociala värden och agera kollarer. Att satsa mer forskningskapacitet på skogens skötsel och produktion är därför av största vikt och skapar nytta för samhället och alla skogens värden.

Kap 10 Inför ett evidensbaserat beslutsfattande

Södra tillstyrker förslag om att myndigheternas instruktioner ska kompletteras med att deras verksamhet ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet. Generellt kan kvaliteten i beslut om skogen förbättras mycket genom att öka objektivitet och minska subjektivitet i det underlag som besluten baseras på. Vidare är det viktigt att sammanställning av vetenskap och beprövad erfarenhet och systematisk utvärdering sker oberoende av intressen, värderingar och preferenser som senare leder fram till beslut och rekommendationer. Södra tillstyrker förslag om särskilt finansierad professur vid SLU Riksskogstaxeringen.

Kap 11 Ett tydligare Sverige i EU

Södra tillstyrker samtliga förslag som rör Sveriges arbetssätt i EU-frågor (kapitlet Ett starkare Sverige i EU). Det som beskrivs om Sveriges arbetssätt i betänkandet utifrån både tidigare analyser och det intervjumaterial som redovisas anser vi visar tydligt på ett behov av att göra justeringar i arbetssättet.

Att organisera arbetet i team så som beskrivs i betänkandet, att förtydliga mandat och ramar för de tjänstepersoner som deltar i olika delar av förhandlingsarbetet och att knyta förhandlingsfas och genomförandefas tättare till varandra bedömer vi skulle kunna leda till både bättre och effektivare styrning av arbetet och bättre möjligheter att få genomslag för Sveriges hållning i prioriterade frågor. Dessa delar anser vi bör genomföras även om den föreslagna samordnande funktionen inte inrättas.

Kap 12 Tydligare miljö kvalitetsmål

Södra tillstyrker utredningens förslag.

Uppföljningen av miljö kvalitetsmålen fyller en viktig funktion för regering och riksdag som underlag för att fatta beslut om inriktning i skogspolitiken. Det är emellertid

PM

DATUM

2025-12-08

TJÄNSTESTÄLLE, HANDLÄGGARE

Södra Medlem Näringspolitik

Marcus Svensson

ett problem att det inte finns någon oberoende utvärdering av effekterna av miljömålsarbetet, då samma myndigheter som är drivande för att uppnå dem också utvärderar dem. Det går inte att bortse från riskfaktorn att uppnådda mål kan leda till en diskussion om lägre anslag till myndigheterna. Det finns med andra ord en inbyggd intressekonflikt i uppföljningen. Det betyder inte att det fungerar så i praktiken, men själva risken är oroande i sig och tangerar frågor som gäller trovärdighet, tillit och förtroende. Detta har beskrivits av utredningen med hänvisning till den tidigare Miljömyndighetsutredningen som föreslog en helt ny myndighet med ansvar för en återkommande och oberoende samhällsövergripande utvärdering av effekterna i arbetet med miljömålssystemet. Södra skulle välkomna ett sådant initiativ från regeringen.

I övrigt understryks det att utredningen tar upp om bristen på mätbara mål. Avsaknaden av mätbara och tidsatta mål gör att det är svårt att avgöra om vi använder oss av rätt indikatorer, om utvecklingen går åt rätt håll och i tillräcklig takt. Detta problematiska förhållande förstärker också det som tidigare beskrivits ovan. När myndigheter som har ansvar för hur miljöpolitiken med bäring på jord och skog genomförs, själva följer upp arbetet och har ett stort utrymme att tolka löst formulerade miljökvalitetsmål ökar risken för intressekonflikter.

För Södra,

Marcus Svensson